SPED3001 SH3-S3
Eksamensoppgave modul 3 vår 2024

Tid: 16. februar kl. 09:00 (6 timer). Ingen hjelpemidler tillatt.

Du skal besvare enten oppgave 1 eller oppgave 2. Både deloppgave a og b skal besvares under den oppgaven du velger.

Oppgave 1

A) Beskriv den sen-debuterende veien til normbrytende atferd og hva som karakteriserer den

B) Gjør rede for hvilke faktorer som vanligvis bidrar til at den normbrytende atferden avsluttes og deretter hvilke som øker sannsynligheten for at den blir vedvarende

Oppgave 2

A) Beskriv hva som kjennetegner «tvingende samspill» (coercion) og hvordan det over tid kan bidra til utvikling av vansker

B) Gjør deretter rede for risikofaktorer i familien, barnehagen og ved skole, elever og lærere for utvikling og opprettholdelse av et slikt samspill

Sensorveiledning for SPED3001 – 2024

Modul 3

Lærevansker og særskilte behov i et individ- og systemperspektiv

Denne eksamenen er knyttet til modul 3 på SPED 3001, som omhandler psykososiale vansker og personlighetsutvikling.

Tid: 16.02.2024. kl. 09:00 (6 timer). Ingen hjelpemidler tillatt

Se kursbeskrivelsene med læringsmål:

SPED3001 Modul 3:

https://uio.instructure.com/courses/47898/pages/modul-3-psykososiale-vansker

https://www.uio.no/studier/emner/uv/isp/SPED3001/v24/timeplan/index.html#FOR

Du skal besvare enten oppgave 1 eller oppgave 2. Både deloppgave a og b skal besvares under den oppgaven du velger.

Oppgave 1

A) Beskriv den sen-debuterende veien til normbrytende atferd og hva som

karakteriserer den

B) Gjør rede for hvilke faktorer som vanligvis bidrar til at den normbrytende atferden avsluttes og deretter hvilke som øker sannsynligheten for at den blir vedvarende

Oppgave 2

A) Beskriv hva som kjennetegner «tvingende samspill» (coercion) og hvordan det over tid kan bidra til utvikling av vansker

B) Gjør deretter rede for risikofaktorer i familien, barnehagen og ved skole, elever og lærere for utvikling og opprettholdelse av et slikt samspill

Generelle kriterier ved sensurering:

- Oppgaveteksten må presiseres og avgrenses
- Oppgaveteksten må besvares
- Det må redegjøres for sentrale begreper i oppgaveteksten og relevant teori.
- Teorien som belyses, bør i hovedsak være basert på pensumlitteratur, men det kan også
- være sentralt å trekke inn annen faglitteratur.
- Det kan være aktuelt å trekke inn egne eller andres eksempler fra praksis, men da må
- disse drøftes opp mot litteratur som er anvendt i besvarelsen.
- Oppgaven bør ha en logisk oppbygning og indre sammenheng.
- Teksten bør være skrevet i akademisk stil, i hele setninger og med logiske avsnitt.

Du skal besvare enten oppgave 1 eller oppgave 2. Både deloppgave a og b skal besvares under den oppgaven du velger.

Oppgave 1a

Oppgavetekst: Beskriv den sen-debuterende veien til normbrytende atferd og hva som karakteriserer den

Sensorveiledning:

Sen-startere / ungdomsbegrenset normovertredende atferd (adolescence-limited offenders; AL): Atferdsproblemer som utvikles i ungdomsalderen og som ofte avsluttes når den er over. Denne gruppen er kjennetegnet ved relativt normal utvikling frem til de kommer i ungdomsalderen.

Moffitt og medarbeidernes antakelser: Gap mellom biologisk modning og forventninger om når voksenlivet starter, lav opplevelse av «voksen» autonomi og dermed motivasjon for normovertredelser

Forgjengere ungdomsbegrensede regelbrytende atferd: Utløsende faktorer - Skilsmisse, Rusmisbruk og arbeidsledighet eller sykdom i familien. Tidlig pubertet og svikt i familiens evne til å guide og veilede ungdommene. Dette øker sannsynligheten for at venner i avvikende ungdomsgrupper blir gode læremestere til normovertredende atferd og at normovertredende atferd øker.

Oppgave 1b

Oppgavetekst:

Gjør rede for hvilke faktorer som vanligvis bidrar til at den normbrytende atferden avsluttes og

deretter hvilke som øker sannsynligheten for at den blir vedvarende

Sensorveiledning:

Negative konsekvenser øker med alder. Unge i denne gruppen kommer vanligvis i vanlig jobb og har mer stabile ektefeller/familie. Ulikt tidlig-starterne har de vanligvis ikke gjennomgått de såkalte «forsterkningsfellene». De er mer selvregulerte, har bedre sosialkompetanse, flere prososiale venner (har ikke blitt avvist) og høyere akademisk kompetanse enn tidligstarterne. De scorer omtrent som «gruppen uten problemer» på de fleste variabler før ungdomsalderen. Oppnår autonomi i voksenalder og motivasjon til å bryte normer reduseres. Har med seg eller har utviklet indre faktorer som kan endre den negative situasjonen og beskytte dem mot videre antisosial løpebane.

Men, 30% rapporterer fortsatt kriminell aktivitet ved 26 og 38 år, selv om de sjeldent fremtrer i strafferegisteret eller fra rapporter fra deres omgivelser. En del har alkoholproblemer som voksne.

Relevant pensumlitteratur:

Dishion, T. J., & Patterson, G. R. (2015). The development and ecology of antisocial behavior in children and adolescents. Developmental psychopathology: Volume three: Risk, disorder, and adaptation, 503-541. 38s.

McGee, T. R., Hayatbakhsh, M. R., Bor, W., Aird, R. L., Dean, A. J., & Najman, J. M. (2015). The impact of snares on the continuity of adolescent-onset antisocial behaviour: A test of Moffitt's developmental taxonomy. Australian & New Zealand Journal of Criminology, 48(3), 345-366.

Moffitt, T. E. (2006). Life-course-persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. U: D.

Cicchetti i DJ Cohen (Ur.), Developmental psychopathology: Risk, disorder and adaptation (str. 570–598). 28s.

Moffitt, T. E. (2018). Male antisocial behaviour in adolescence and beyond. Nature human behaviour, Volum 2. 177-186. 9s.

Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E. (2017). A developmental perspective on antisocial behavior. In Developmental and Life-course Criminological Theories (pp. 29-35). Routledge. 6s.

Studentene har også jobbet med oppgaver om sen-debutanter i seminarundervisningen og i forelesningen tirsdag den 23. januar 12:15–14:00 Sen debutanter: Risiko og motstandsfaktorer i ungdomsalder

Oppgave 2a

Oppgavetekst:

Beskriv hva som kjennetegner «tvingende samspill» (coercion) og hvordan det over tid kan bidra til utvikling av vansker

Sensorveiledning:

Tvingende samspill er kjennetegnet ved at individer påfører hverandre ubehag for å få eller slippe unna noe. Typisk kan dette skje ved forsøk på å oppnå kontroll gjennom bruk av tvang eller trusler.

Tvingende samspill ”lønner seg” i øyeblikket, men får ofte negative konsekvenser på lang sikt.

Tvingende samspill har tre hovedmønstre: 1) Negativ gjengjeldelse: Når barnet oppfører seg på en måte foreldrene synes er ubehagelig, reagerer foreldrene ofte med å tilføre barnet et tilsvarende ubehag. 2) Opptrapping: Foreldrene og barn blir fanget i et gjensidig negativt samspill hvor begge parter stadig øker det ubehaget de tilfører hverandre. 3) Negativ forsterkning: Foreldrene har en tendens til å frafalle sine krav til barna dersom barnet reagerer ubehagelig.

Barn som starter tidlig med normbrytende atferd, gir ofte tidlig uttrykk for tvingende atferd gjennom for eksempel temperamentsutbrudd, som kan være et resultat av ineffektive oppdragelsesmetoder. I familier med tvingende samhandling, kan mønsteret bli automatisert og fastlåst, og over tid kan foreldrenes tro på egne foreldreferdigheter bryte helt sammen. De ineffektive disiplinære metodene foreldrene bruker, kan forsterke heller enn å svekke barnets tvingende atferdsmønster. Når et tvingende samspill er etablert, tenderer foreldrene (eller tilsatte i bhg eller skole) til a) å ikke straffe mindre alvorlig negativ atferd like ofte som andre foreldre og b) reagere inkonsekvent på negativ atferd. Ved eskalering av negativ atferd kan også foreldrene veksle mellom ettergivende og svært streng foreldrepraksis. Konsekvenser av å lære et slikt samspill kan på sikt være at barnet mislykkes i sine sosiale relasjoner (blir avvist av prososiale jevnaldrende) og at tidlig aggressiv atferd øker fra barndom til ungdomsalderen.

Oppgave 2b

Oppgavetekst:

Gjør deretter rede for risikofaktorer i individ, familien, barnehagen og ved skole, elever og lærere for utvikling og opprettholdelse av et slikt samspill.

Sensorveiledning:

Barnet/den unge: Svake sosiale ferdigheter, aggressivitet, impulsiv og ukonsentrert, trasser, lav empati.

Foreldre/Lærere/barnehagepersonell: avviser vanskelige barn/unge, tar igjen (hevner seg), gir lav støtte til positiv atferd, har oppsyn med, lett for å eskalere konflikter, impulsivt temperament, lav forventning om å mestre barn med atferdsvansker/lav forventning til det å være forelder, svake ferdigheter.

Kontekstuelle faktorer: svak struktur, voksne som trekker i ulike retninger, svake relasjoner mellom voksen og barn, ettergivende eller autoritære lærere/foreldre/barnehagetilsatte, kaotiske omgivelser.

Relevant pensumlitteratur:

Ogden, T. (2022). Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge (2. utgave.). Gyldendal akademisk.

Dadds, M. R., & Salmon, K. (2003). Punishment insensitivity and parenting: Temperament and learning as interacting risks for antisocial behavior. Clinical child and family psychology review, 6, 69-86.

Dishion, T. J., & Patterson, G. R. (2015). The development and ecology of antisocial behavior in children and adolescents. Developmental psychopathology: Volume three: Risk, disorder, and adaptation, 503-541. 38s.

Moffitt, T. E. (2006). Life-course-persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. U: D.

Cicchetti i DJ Cohen (Ur.), Developmental psychopathology: Risk, disorder and adaptation (str. 570–598). 28s.

Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E. (2017). A developmental perspective on antisocial behavior. In Developmental and Life-course Criminological Theories (pp. 29-35). Routledge. 6s.

Studentene har også jobbet med oppgaver om «tvingende samspill» i seminarundervisningen og i forelesning. Blant annet i forelesningen ti. 16. jan. 08:15–10:00 Tidlig startere: Risiko og motstandsfaktorer i småbarnsalder.